

ТЕМА: Політична культура суспільства

План

1. Політична свідомість: поняття, структура, функції.
2. Політична ідеологія: поняття, типи (лібералізм, консерватизм, соціалізм, екстремізм).
3. Політична культура: зміст і структура.
4. Типи політичної культури та їх поширення у сучасному світі.
5. Політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства.

Основні поняття: екстремізм, менталітет, політична ідеологія, політична культура, політична свідомість, соціалізм, соціал-демократія, фашизм.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

1. Важливість і актуальність теми пояснюється визначальною роллю політичної культури у формуванні характеру й особливостей конкретної політичної системи, політичного режиму, динаміки і спрямованості політичних процесів. Підготовка першого питання вимагає від студентів чіткого визначення сутності й специфіки поняття «політична свідомість», усвідомлення, що вона є однією з форм суспільної свідомості. Аналізуючи зміст політичної свідомості, важливо уникати помилкового однобічного його трактування (зведення до будь-якого з елементів). Студентам необхідно виділити (за різними критеріями) й охарактеризувати рівні політичної свідомості, звернути особливу увагу на порівняння буденного й політико-теоретичного рівнів (характерні риси, спосіб відображення). З метою повного розкриття питання слід дати характеристику компонентів політичної свідомості та пояснити значення терміну «менталітет».

2. Вивчення даного питання необхідно розпочати із визначення поняття «політична ідеологія», її ознак і функцій, виділення рівнів її функціонування. Також необхідно приділити увагу виникненню та розвитку різних політичних ідеологій, розкрити особливості їх формування, виділити провідні ідеї та назвати прізвища ідеологів. Підготовка другого питання передбачає надання характеристики сучасному стану та перспективам розвитку різних ідеологічних течій. Студенти повинні дати відповідь на питання про місце та значення політичної ідеології в політичній системі сучасної держави.

Логічним завершенням підготовки з цього питання має стати з'ясування особливостей розбудови ідеології в сучасній Україні та аналіз впливу ідеологічних течій на розбудову української державності.

3. Готуючись до третього питання, необхідно дати визначення таких понять, як «політична культура», «політична поведінка», «політичні стереотипи», «політичні традиції» та ін. Слід розглянути основні наукові підходи до вивчення змісту політичної культури, розкрити сутність та виділити головні елементи в структурі політичної культури. Варто детально охарактеризувати політичну поведінку як один із елементів культури, а також проаналізувати функції політичної культури. Спираючись на отримані теоретичні знання, студенти повинні виділити напрямки формування політичної культури на сучасному етапі суспільного розвитку.

4. Сучасна політична наука пропонує різні варіанти типології політичної культури. Перш за все, студентам необхідно звернути увагу на типологію, запропоновану Г.Алмондом та С.Вербою, охарактеризувати кожен з класичних типів політичної культури. Важливо уявити, що реальна політична практика продукує нові змішані типи політичної культури. Далі слід проаналізувати сутність і особливості інших відомих типологій політичних культур (замкнуті – відкриті, елітарні – масові тощо). За класифікаційні критерії варто взяти ідеологічний чинник, ступінь демократизму, тип поведінки у конфліктних ситуаціях та ін.

5. П'яте питання теми вимагає надання характеристики і з'ясування особливостей української політичної культури. Студентам треба визначити чинники, які впливають на формування політичної культури в Україні, та усвідомити ступінь її впливу на політичні процеси в країні. Спираючись на здобуті знання, студенти повинні виділити характерні риси та з'ясувати особливості вітчизняної політичної культури. При дослідженні політичної культури українського суспільства студентам необхідно зосередити особливу увагу на визначенні її типу (за різними критеріями) та окресленні перспектив розвитку політичної культури в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте зміст та функції політичної свідомості.
2. Які існують рівні політичної свідомості.
3. Що таке політична ідеологія? Хто ввів у науковий обіг це поняття?
4. Які ідеологічні течії домінують на сучасному етапі?
5. Дайте визначення понять: лібералізм, консерватизм, соціалізм, фашизм.
6. Охарактеризуйте перспективи розвитку сучасних ідеологічних течій.
7. Що таке політична культура? Назвіть головні елементи її структури.
8. Які типи політичної культури виділили Г.Алмонд і С.Верба?

Короткий виклад змісту лекції:

1. Політична свідомість

Політична свідомість — це політичні ідеї, погляди, уявлення, традиції, соціально-політичні почуття народу, що відбивають найбільш істотні економічні, соціальні, політичні та духовні інтереси людей, що мають бути реалізовані через інститути політичної системи.

Сутність політичної свідомості: результат і процес засвоєння політичної реальності з урахуванням соціальних інтересів людей.

Специфіка політичної свідомості:

- високий ступінь відбиття соціально-класових інтересів;
- активний вплив на інші форми суспільної свідомості.

Політична свідомість обумовлена об'єктивними груповими інтересами. Політична свідомість виникає на основі усвідомлення людиною своєї групової приналежності, віднесення себе до певних політичних позицій (лівих радикалів, лібералів, консерваторів тощо).

Політична свідомість за природою своєю не може бути результатом відірваних від життя кабінетних роздумів. Політична свідомість - це понятійне, оціночне, символічне відображення реальних взаємодій громадян, що досягають своєї власної мети. Ускладнення і збагачення політичної свідомості залежить не стільки від наявності спеціальних знань, скільки від практичної участі людини в управлінні державою. Тому нерозвиненість політичних зв'язків у суспільстві умиртвляє політичну свідомість.

Зміст політичної свідомості:

- **групові** політичні інтереси і погляди (фундаментальна основа політичної свідомості) – переважають у поглядах людей в епоху революцій;
- міжгрупові, загальнолюдські ідеї і теорії – переважають в умовах політичної стабільності, визначеності;
- **індивідуальні** погляди (персональні особливості розуміння людиною своїх групових інтересів і політичних позицій).

Однаково помилково:

- і зводити весь зміст політичних поглядів до групового (наприклад, класового) знаменника (**марксистське вчення**),
- і розчиняти його в загальнодемократичних або індивідуальних уявах (деякі течії в **західній політичній теорії**).

Шляхи формування політичної свідомості:

- 1) критичне осмислення соціальної дійсності й узагальнення навколишньої інформації;
- 2) усвідомлення мети партійного й політичного руху, тобто приєднання до уже сформульованих оцінок і норм громадянської поведінки;
- 3) емоційне прилучення до віри у справедливість тих чи інших політичних ідеалів.

Причому, приналежність людини до тих чи інших груп зовсім не означає, що в цієї людини сформується політична свідомість, відповідна даним інтересам.

Функції політичної свідомості:

- 1) **інтегративна** (відображення й уточнення групових і загальноколективних інтересів);
- 2) **ідеологічна** (захист інтересів групи або суспільства в цілому);
- 3) **комунікативна** (взаємодія суб'єктів політичних відносин між собою і з інститутами влади);
- 4) **прогностична** (гіпотетичне оцінювання можливого розвитку політичних процесів);
- 5) **пізнавальна**;

б) **виховна** (надання політичної активності людям бажаного для суспільства або групи напрямку, який відповідає тим чи іншим ідеалам класу, нації, держави) та ін.

РІВНІ політичної свідомості (за різними критеріями).

За наявністю і ступенем впливу загальнолюдських та індивідуальних поглядів:

- **відкрита** (здатна до сприйняття чужого соціального досвіду, інокультурних цінностей і традицій)

- **закрита** (у рамках тільки корпоративних, локальних, групових норм і цілей).

За суб'єктами:

- масова (суспільства, нації)

- групова (класу, партії, еліти);

- індивідуальна (особистості).

За змістом:

- демократична або авторитарно-тоталітарна;

- революційна або реформаторська;

- релігійна або атеїстична;

- національна або інтернаціональна;

За глибиною відзеркалення дійсності 2 рівні політичної свідомості:

Буденна політична свідомість на основі повсякденного досвіду людей	на чому формується	Політико-теоретична свідомість певними соціальними групами на основі цілеспрямованого дослідження політичного процесу
<ul style="list-style-type: none"> - суперечливість; - фрагментарність; - несистематизованість; - підвищена емоційність; - гострота сприйняття політичних процесів; - стійкість впливу на поведінку 	риси	<ul style="list-style-type: none"> - цілісність; - систематизованість; - здатність до прогнозування
суспільна психологія	спосіб відображення	політична ідеологія

Буденна політична свідомість — це сукупність ідей, уявлень та знань, які виникають безпосередньо з буденної практики того чи іншого класу, соціальної верстви або групи людей чи окремих індивідів.

Більш високим рівнем політичної свідомості можна вважати **політико-теоретичну свідомість** - сукупність ідей, уявлень, поглядів, знань та вчень, що виникають на ґрунті наукового дослідження політичних відносин, процесів, інститутів, проникнення в їхню сутність, у глибинні взаємозв'язки й суперечності, закономірності розвитку.

Менталітет - стійкі емоції, настрої і пов'язані з ними моделі політичної поведінки, що мають релігійні й національні особливості

Компоненти політичної свідомості:

1 – політичні **знання** та **уявлення**;

2 - політичні **цінності** й ціннісні орієнтації;

3 - політичні **настанови**.

Політичні знання та сформовані на цьому ґрунті типові **політичні уявлення** про різні аспекти політичного життя суспільства, як і **політична свідомість** у цілому, функціонують на двох рівнях: буденному (психологія) та теоретичному (ідеологія).

Види знань, без яких політична культура просто неможлива. Це знання:

○ існуючих у країні політичних відносин, подій і явищ, що відбуваються в політичному житті суспільства в цілому, в його окремих регіонах;

○ сутності, структури і функцій всієї політичної системи суспільства;

○ норм, принципів, ідей, що їх покладено в основу управління соціальними, економічними, духовними та політичними процесами в суспільстві;

○ конституції держави, чинних норм права (законів), правового статусу громадянина (сукупність прав, свобод та обов'язків), програмних положень основних політичних партій, що діють у країні;

○ форм і способів участі громадян в управлінні суспільством і державою;

○ зовнішньої політики держави та міжнародних відносин, розуміння тісного взаємозв'язку внутрішньої та зовнішньої політики, проблем безпеки країни.

Політичні цінності й ціннісні орієнтації — це такі політичні знання й уявлення, котрі розглядаються людиною як невід'ємні від її існування, як такі, що надають сенсу її вчинкам. Руйнування політичних цінностей сприймається людиною як особиста трагедія, а в масштабах суспільства ці процеси можуть призвести до духовної катастрофи. Коли це відбувається, в суспільстві починається інтенсивний пошук іншої системи цінностей і політичних орієнтацій.

Приклади політичних цінностей: демократія, політична свобода, соціальна справедливість, політичні права людини та їх гарантії.

Відмінності в політичних цінностях і ціннісних орієнтаціях американців і європейців: якщо 74% опитаних американців вважають себе прихильниками свободи і тільки 20% — рівності, то для європейців ці цінності мають однакове значення.

Політична настанова — це ставлення суб'єкта до політичних явищ, до різних аспектів політичної діяльності.

Так, настанова політичної культури пересічного **американця** - голосування на виборах за особу кандидата, а не за його партійну належність. Для американця головне — голосувати за конкретну людину, за яскраву постать. В **Англії**, навпаки, політична настанова - голосування за політичну партію, а не за конкретних осіб.

Настановою нашої політичної культури, що тільки формується, є ставка на певну особу, лідера, а не на якусь політичну партію чи суспільний рух. Та це зараз і дуже важко зробити, коли в Україні політичних партій уже понад 100. Пересічному виборцю дуже важко збагнути різницю в політичних платформах багатьох партій. А яскрава політична постать у передвиборчій політичній боротьбі — тут одразу все є зрозумілим.

2. Політична ідеологія

Політична ідеологія - це систематизована сукупність ідейних поглядів, що виражають чи захищають інтереси певної соціальної групи.

Поняття "ідеологія" ввів у науковий обіг французький мислитель *Антуан де Трасі* (1754-1836): «ідеологія - наука про людське мислення та суспільні ідеї...».

З часів Великої Французької революції ідеологію розглядають як реальну силу, яка відіграє важливу роль у житті людини і суспільства. Американський учений *Толкот Парсонс* (1902—1979) відзначав здатність ідеології згуртувати людей.

Жодна влада не обходиться без ідеології, за її допомогою здійснюється орієнтація громадян на певну систему цінностей, норм поведінки, відповідний спосіб життя.

У структуру політичної ідеології входять передовсім політичні наукові (теоретичні) знання. Але ідеологія і наука не тотожні: «якщо наука дає знання про предмети та явища дійсності, їх закономірності, то ідеологія не тільки несе знання, а й виражає ставлення до предмета знання. Це ставлення зумовлюється соціальними інтересами класів, з позицій яких здійснюється в ідеології відображення дійсності».

Рівні функціонування політичної ідеології:

- **теоретико-концептуальний**: формулюються головні положення, що розкривають інтереси і ідеали того чи іншого класу, верстви, нації, держави;

- **програмно-політичний**: соціально-філософські принципи й ідеали переводяться у програми, гасла й вимоги політичної еліти і являють собою ідейну основу для прийняття управлінських рішень та стимулювання політичної поведінки мас. Цей рівень безпосередньо пов'язаний з діяльністю партій, союзів, об'єднань, створених для трансляції політичних вимог прибічників даної ідеології;

- **актуалізований**: характеризує ступінь засвоєння громадянами мети та принципів даної ідеології і характер їх втілення в тих чи інших формах політичної участі.

У демократичних державах:

різні форми власності,
політичний плюралізм,
багатопартійність.

ідеологічне багатоманіття,
конкуренція різних ідеологій.

Але жодна ідеологія в демократичному суспільстві не повинна бути державною, примусовою, офіційною, тобто виключається ідеологічний монополізм.

Основні ідеології:

- 1) консерватизм;
- 2) неоконсерватизм;
- 3) лібералізм;
- 4) неолібералізм;
- 5) соціал-демократія;
- 6) комунізм;
- 7) християнсько-демократична ідеологія;
- 8) анархізм;
- 9) анархо-синдикалізм;
- 10) фашизм;
- 11) неофашизм.

Порівняльна характеристика основних ідейно-політичних течій

АНАРХІЗМ (У.Гудвін, П.Прудон, М.Штірнер, М.Бакунін, П.Кропоткін, Д.Уоррен, К.Хесс):

- Заперечення доцільності існування держави і влади,
- заперечення великої приватної власності при допущенні дрібної,
- крайній індивідуалізм, нічим не обмежена свобода людини.

КОНСЕРВАТИЗМ (Ф.Шатобріан, Е.Берк, Ж.Местр, Л.Бональд та ін.):

- збереження традиційних поглядів,
- пріоритет наступності перед інноваціями,
- Конституція - Богом даний порядок;
- природжена нерівність людей;
- непорушність моральних принципів, що лежать в основі сім'ї, релігії та власності;
- недоторканість, святість приватної власності;
- орієнтація на державний авторитет (законність та правопорядок в суспільстві).

НЕОКОНСЕРВАТИЗМ (виник у 70-х рр. ХХ ст.), синтез консерватизму й лібералізму – республіканці у США, консерватори у Вел.Британії):

- необхідність сильної державної влади,
- обмеження індивідуалізму сучасної людини,
- зміцнення політичної та духовної єдності нації, збереження її самобутності;
- класична демократія – нездійсненна або шкідлива, необхідне поєднання демократії та влади еліт;
- головне право особи – на власність на вільне розпорядження нею.

ЛІБЕРАЛІЗМ (Б.Констан, А.де Токвіль, Дж.Локк, А.Сміт, І Бентам, І.Кант, Т.Джеферсон, Д.Медісон, М.Драгоманов, Б.Кістяківський та ін.):

- ідея правової держави,
- принципи політичного плюралізму;
- розподіл влади на законод., викон., судову;
- запровадження загального виборчого права;
- забезпечення основних політичних прав громадян,
- утвердження громадянського суспільства,
- утвердження приватної власності, конкуренції, вільного підприємництва;
- ліквідація будь-якої регламентації екон.життя.

НЕОЛІБЕРАЛІЗМ (на поч.ХХ ст.) (Д.Кейнс, Ф.Хейск, Дж.Гелбрейт, Р.Даль, Ф.Д.Рузвельт та ін.):

- державний захист підприємництва, ринку і конкуренції від монополізму,
- соціальний захист громадян (безплатна освіта, мед.допомога, соц.забезпечення),
- забезпечення рівних соціальних можливостей у здійсненні основних прав людини.

СОЦІАЛІЗМ:

а) марксистський:

- соціалізм – перша, незріла фаза комунізму;

- революційна ліквідація капіталізму,
- ліквідація приватної власності та експлуататорських класів;
- утвердження суспільної власності, провідної ролі пролетаріату.

б) соціал-демократичний:

- реформування капіталізму зі збереженням приватної власності,
- забезпечення росту середнього класу;
- державне (але не надмірне) регулювання економіки, розвиток ринкових механізмів;
- демократичний парламентаризм;
- соціальна захищеність трудящих мас;
- соціальне партнерство

ХРИСТИЯНСЬКА ІДЕОЛОГІЯ:

- позбавлення трудящих від експлуатації і бідності шляхом морально-релігійного самовдосконалення,

- збереження приватної власності;
- засудження класової боротьби, соціальних революцій.

Клерикальний напрям в сучасній християнській ідеології базується на офіційній соціальній доктрині католицької церкви.

Демократичний - представлений окремими групами в християнській церкві, не має загальної програми і організації, відкидає союз церкви з державою, капіталізм.

ФАШИЗМ:

- проголошення етнічної і расової винятковості однієї нації;
- ставка на силові методи боротьби;
- крайня нетерпимість до інакомислячих;
- тероризм;
- тотальний контроль за суспільством і особою.

3. Сутність та структура політичної культури

Політична культура - важлива складова загальної культури людства.

У загальному розумінні політична культура — це культура політичного мислення й політичної діяльності, міра цивілізованості характеру та способів функціонування політичних інститутів, організації всього політичного життя в суспільстві.

Термін "політична культура" вперше вжив німецький філософ к.ХVІІІ ст. *Йоганн Готфрід Гердер*, а в активне застосування його ввів у 1956 р. американський політолог *Габріель Алмонд*.

В українській політичній думці проблема сутності політичної культури вперше сформульована та розв'язана *В.Липинським* у праці "*Листи до братів-хліборобів*". На його думку, сутність політичної культури полягає у "рівновазі" між "політичною творчістю" і "політичною наукою", що забезпечує високу "політичну цінність" провідної верстви нації та всього народу.

Термін «політична культура» має багато тлумачень:

- система переконань, вірувань та почуттів, які надають порядку політичному процесу і спрямовують поведінку в політичній системі;
- модель орієнтації і поведінки в політиці;
- сукупність позицій, цінностей і зразків поведінки, що стосуються взаємовідносин влади і громадян;

- ідеологічне явище, особливий різновид культури, якість, спосіб духовно-практичної діяльності й відносин, що забезпечують відображення, закріплення та реалізацію докорінних класових і суспільних інтересів.

Отже, у дослідженнях змісту поняття політичної культури можна виділити два основні підходи.

1 — розглядають політичну культуру як сукупність (систему) політичних знань, переконань, духовних цінностей, принципів і способів політичної діяльності, політичного досвіду та традицій, а також політичних інститутів.

2 — наголошують на умінні людини застосовувати політичні знання на практиці. Прихильники цього підходу вбачають у політичній культурі процес, спосіб, форму реалізації сутнісних сил людини, її знань і суспільно-політичних переконань.

Нині - багато дослідників намагаються поєднати обидва ці підходи. Це дає можливість урахувати всі сторони цього суспільного явища.

Політична культура – історично зумовлені стійкі політичні уявлення, переконання й орієнтації, а також моделі і норми політичної поведінки людей, стилі діяльності політичних інститутів.

Сутність політичної культури:

- 1 - ступінь знання і використання громадянами громадянських прав;
- 2 - ступінь розуміння масами політики держави;
- 3 - ступінь залучення громадян до політичного життя суспільства;
- 4 - ступінь розвинутої політичних інститутів і участь мас у них;
- 5 - наявність демократичних засад реалізації політики держави;
- 6 - накопичений соціально-політичний досвід, існуючі політичні традиції і звичаї;
- 7 - стиль і методи спілкування суб'єктів політики тощо.

Головні елементи в структурі політичної культури:

політична свідомість **політична поведінка.**

У свою чергу, кожен елемент теж має свою внутрішню структуру.

Політична поведінка включає:

- участь у роботі вищих і місцевих органів державної влади;
- участь у діяльності політичних партій і громадських організацій; у референдумах, виборах, участь у мітингах, страйках, пікетах і т. д., участь у конкретній діяльності для здійснення політики держави в різноманітних сферах;
  - засвоєння навичок і вміння вести політичну боротьбу, політичні дискусії цивілізованими методами;
  - обговорення й активна участь у створенні конституції держави, різних програм економічного, політичного та духовного розвитку, від яких залежить життя і добробут кожної людини, кожного громадянина держави.

Головні компоненти політичної поведінки:

- 1 - політичні **стереотипи**, тобто певні зразки поведінки;
- 2 - політичні **традиції** (це спосіб передавання політичних стереотипів конкретного народу наступним його поколінням). Вносять в політику елемент сталості, поміркованості та навіть статичності, уможливають більш-менш успішне прогнозування в політиці.
- 3 – функціонування **політичних інститутів**: прийняття й реалізація політичних рішень, електоральний процес, регулювання соціально-політичних конфліктів
- 4 - політичні **символи**, які сприяють згуртуванню великих мас людей, чіткій орієнтації їхньої політичної поведінки (герби держави, емблеми політичних партій, колір національних прапорів, ордени і багато іншого) та ін.

Напрямки формування політичної культури (для сучасного періоду суспільного розвитку):

- організація через систему навчальних закладів та самоосвіти вивчення політології, соціально-політичних учень минулого й сьогодення, політичних документів держави, конституції та інших законів;
- широке використання для формування політичної свідомості громадян ЗМІ (газети, журнали, радіо, телебачення, кіно тощо);
- залучення до участі в політичному житті громадян держави: вибори, референдуми, збори і т. д.;
- широке використання в політичній пропаганді історичних традицій та цінностей;
- заохочення громадян до самостійного аналізу явищ політичного життя як у країні, так і за рубежом і т. д.

4. Історичні типи політичної культури та її основні функції

У сучасній політичній науці існують різноманітні типи політичної культури.

Американські політологи *Г.Алмонд* та *С.Верба* виділили **три типи політичної культури**: *патріархальну, підданську, активістську*.

Патріархальна політична культура

- відсутність у людей інтересу до політики, політичної влади та політичних інститутів;
- невіддільність політичних орієнтацій від релігійних норм;
- орієнтація членів суспільства на вождів племені, шаманів.

Підданська політична культура:

- сильна орієнтація на політичну систему і результати її діяльності;

- відсутність політичної активності мас, покладання надій на органи влади та політичних лідерів.

Активістська політична культура:

- значний інтерес громадян до політичної системи та наслідків її функціонування;
- особиста активна участь громадян в політичному житті.

У реальній політичній практиці поєднуються усі три типи політичної культури, утворюючи нові змішані типи, а саме: *патріархально-підданський, піддансько-активістський, патріархально-активістський*.

Чимало дослідників виділяють **замкнуті та відкриті** типи політичної культури.

Замкнуті політичні культури (характерніші для **країн Сходу**) орієнтуються на:

- власні уявлення про політичне життя,
- національні традиції та звичаї.

Відкриті політичні культури також зберігають свої традиції, цінності, норми, але проявляють інтерес до інших політичних ідей, моделей політичного устрою.

У рамках кожної національної політичної культури розрізняють:

- **елітарну політичну культуру** (культура політичної влади, об'єднань громадян, інших активних учасників політичного процесу);
- **масову політичну культуру** (культура підданих чи рядових громадян держави).

Окрім типів, дослідники виділяють **види політичної культури**:

- культура депутатської діяльності;
- культура діяльності об'єднань громадян;
- електоральна (виборча) культура та ін.

Функції політичної культури:

1) **пізнавальна** – озброєння суб'єктів знаннями, необхідними для політичної діяльності, забезпечення історичного наступництва, накопичення й передача досвіду з покоління в покоління;

2) **регулююча** - забезпечення ефективності функціонування політичної системи на основі притаманних їй ідеалів, норм, традицій!;

3) **виховна** - формування "політичної людини" на ґрунті цінностей і норм, які відповідають інтересам певних соціальних класів і груп;

4) **інформаційна** – задоволення потреб особистості в політичних відомостях про події, явища, процеси, що відбуваються в світі;

5) **прогностична** - передбачення можливих варіантів розвитку класів, соціальних верств, націй у певних соціально-політичних ситуаціях.